

ברוך השם, זה נגמר!

פרעושים. בזמן הקצר שבו היה הכפר ריק מאדם, הצליחו אלה להתרבות פלאים.

הפלוגה תפסה כמה בתים עוובים והשתכנה בהם. היה לי צורך להתבודד קצת, ועל כן תפסתי, יחד עם שלום כהן, בית אחר, מרוחק במיקצת. ניקינו בו איכשהו חדר בקומה השנייה, והכנסנו את חפצינו. אני הבאתי לשם כמה ספרים, כילה שגנתי מחיל-האוויר ומיטה מתקפלת. סידרנו לנו גם בית-שימוש פרטי בחצר. כאסלה שימש סולם. בין החפצים המושלכים בחצר מצאתי חוברת אנגלית ישנה של מדע בדיוני. היא שימשה לי לצורך כפול.

באחד הימים הופיעה בכפר בחורה. זה היה נס כשלעצמו, כי לא היו במקום נשים, מלבד "שתי המירות" הנ"ל, שהיו מחוץ לתחום. הבחורה היתה מורה לעברית. מישהו אישם החליט שבימי ההפוגה יכולים העולים החדשים ללמוד עברית, ומכיוון שהיו לנו כמה כאלה, נשלחה זו אלינו.

הצענו לה להיכנס לבית הפרטי שלנו, שבו יש יותר פרטיות, והיא הסכימה. אחרי תחרות קצרה, היא עברה אליי.

מימוש הרומאן נחלק כבעיות. כדי להילחם בפרעושים, הנפיק לנו הצבא מין נוזל ירוק ומסרתי, שבו מרחנו את גופנו כלילות מכיירגל עד קורקו. בלערי אי אפשר היה לעצום עין.

אבל האהבה היא כוח חזק, והיא יכולה גם להתגבר על בעיות כאלה. הנוזל הירוק שבו היינו מרוחים — גם היא, גם אני — לא הפריע.

מדי פעם נקראנו לפעולה לילית. אמנם היתה הפוגה, אך בניגוד לאגדה לא הרשינו מעולם להפוגה כלשהי להפריע לנו בכיצוע פעולות צבאיות. הפרנו את כל ההפוגות, כשזה היה נוח לנו, וכך גם עשה הצד השני. בדרך חזרה, היתה לי הרגשה נהדרת. ידעתי שאני חוזר לבית שלי (אמנם בית-חימר, מלוכלך ופרי-מיטיבי, אבל שלי בנסיבות הנתונות), ולחברה רדומה הממתנה לי במיטה המתקפלת.

איך נגמר הרומאן הזה? ההפוגה נגמרה, עברנו למשימות אחרות, המורה הועברה. אחרי המלחמה נפגשנו בתל-אביב. במשך זמנך נמשכו היחסים בינינו, ואחרי-כך נפרדו איכשהו הדרכים. בעיר, בלי פרעושים, בלי נוזל ירוק, בלי משימות ליליות, הכל נראה אחרת. ככה זה בחיים.

הרבה זמן לא נזכרתי בפרשה זו, ולא תמתי מה קרה למורה, עד שהחברים הזכירו לי אותה. מסתבר שהם הביטו אז בקינאה רבה בכך-ערך זמני זה בכפר הנטוש. הכפר ג'סיר אינו קיים מומן. הוא נחמק מעל פני האדמה. כיום אי אפשר לאתר אותו בנוף. לא נותר ממנו זכר. לפני כתיבת שורות אלה הסתכלתי במפה הערבית של הארץ, שקנתי בעמאן, כדי לאתר את המקום שבו שכן. יתכן שהנכבדים והננינים של תושבי ג'סיר זורקים עכשיו אכנים כחיילי צה"ל בג'באליה.

השארלטאניזם המשתולל

לכל דבר יש מומחה. בעידן הטלוויזיה, ההקצבות לאוניברסיטות והשארלטאניזם המשתולל, זה הרוש. למחרת הריגתו של אבו-ג'יהאד הכריז מומחה אחר בשם אריה מרארי שאבו-ג'יהאד נרצח בידי יאסר ערפאת. הם רבו על משהו בלבנון. זה שורר בהבלטה וצוטט בשקיקה ברחבי העולם. מומחה ישראלי חשף את האמת! היה זה אידיוטיזם טהור, בלתי-מהול, עדות לבורות שכמעט לא תיאמן. מרארי עצמו הכחיש את הכל כבר למחרת היום. אבל מה שפורסם אין להשיב. זה לא היה איכפת לי, אלמלא מרארי זה היה מופיע בכל פעם על מסך-הטלוויזיה כמומחה עולמי לטרור. ומה שהוא אומר לעם ישראל, נקלט כדברי-אלוהים-חיים. הוא הלא המומחה.

אוי ביוונית

על הרייך השלישי והשוואה נכתבו אלפי ספרים מלומדים ופופולאריים. (גם אני כתבתי על כך ספר קטן, שנקרא צלב הקרס). חוששני כי העבודה הז' סמינרית של השופטים כמישט ג'ון רמיאניוק אל הוסיפיס על כך דבר. החלק הזה של פסקהרין לא הוסיף אף פרט אחר ואף מחשבה אחת לנושא נכבד זה. היתה בו יומרה תמוהה. ולולא הנושא, הייתי משתמש במילה אחרת.

בקראו את הדברים, היו לשו-פט דב לזין בעיות עם המילים הלועזיות והשמות הזרים. כמיי-חד בלטה הצורה שבה ביטא את המילה "אויטאנויה". הוא קרא לזה "אויטאנויה", כאילו היתה

האחות הבכירה של אמנויה. לדבריו, היה זה שם המיבצע הנאצי להריגת חולי-הנפש בגרמניה.

אויטאנויה היא השם המיקצועי של המתחסר. מקור המילה יווני: "אוי" — טוב, "טאנוס" — מות. בשום אופן אין הנון במילה זו יכולה להיות סגולה או צרוייה. היא פתוחה. (אגב, "אמנויה" פירושה, ביוונית, שכחנות, איזכורה. מכאן גם המילה "אמנטטי". מנה" פירושה, ביוונית, לזכור.) איך אמרה החותנת שלי: "מילים לועזיות הן עניין של מול."

אחת העולות הבלתי-נמנעות בשירור כזה היא שאין בו אפשרות להזכיר את שמות כל ההרוגים, דבר הגורם עוגמת-נפש למישפחות. אריה קוצר האגדתי הוזכר רק כבדר-יאגב. קוצר לא היה שייך לפלוגה שלנו, אלא לפלוגה שכנה. אולם הוא נהרג על ג'פ שלנו, יחד עם חייל שני, ששמו לא הוזכר כלל — משה ונצובר. זה היה הג'פ שהפך כמעט סמל הפלוגה. הוא נחלץ, כמו כולנו, ממלכודת-מוות בכפר סאליו נקלענו כלילה בטעות. בעוד שאנחנו עברנו את מסך-האש בלי פגע, נפגע הג'פ שהיה נהוג בידי שוער-מכבי, אברהם בנורסקי. עד היום אין איש יודע אם נפגע עליידי פגו או מוקש. הג'פ הגיע לנגבה בלי גלגליו האחוריים, כשהוא נוסע על גלגליו הקדמיים. פינה אחרית אחת של המירכב נגררה על הארץ, והשניה רכבה על ג'נט בלא צמיג. (גם על כך יש ויכוח. כמעט על-כל פעולה קרבית יש אחר-כך ויכוח בין המשתתפים.)

החלק המעניין ביותר היה, כרגיל, מה שלא הוקלט: המיפגש לפני ואחרי. השועלים הזכירו איש לרעהו מאורעות נשכחים, ולא דווקא כאלה הראויים לשירור. לי הזכירו שפעם, כשיצאנו לגנוב פרות בשדה (ההכנסות שימשו לנו לקניית מישקפי-נהיגה חיוניים ומעילי-רוח) אחותי בזנבה של פרה, שברחה מאיתנו,

אלברט (ליד המיקלע) על הג'פ

ונגררתי עליידי בכוח מרחק של חצי קילומטר. מצירי היתה זאת דבקת במשימה, שצויינה למופת. היו, כמוכן, כמה וכמה פרקים שלא רצינו להיזכר בהם. הכי קשה היה לנו לענות על שאלתו של רון בניישי: מה היה מיוחד באנשי פלוגה זו? חיפשנו תשובה, וגיימגמו. לא יכולנו לתמצת זאת במילים.

אחרי השירור הגדיר זאת אחיה השילוני, שהיה אז מפקד מחלקה בן 19, כיום טייס בארקני: "ידענו פשוט שאנחנו לוחמים על עצם הקיום. אילו נכשלנו, היתה המדינה מושמרת. זה היה ברור לכל אחד מאיתנו, ועל כן לחמנו כפי שלחמנו." וזהי האמת כולה על רגל אחת. הסיסמה "אין ברירה" היתה מציאות חיה. וזה ההבדל בין מלחמת תש"ח ובין מה שמתרחש עכשיו, מאז מלחמת-הלבנון.

המורה בכפר ג'סיר

בין הפרקים הנשכחים, שהחברים הזכירו לי בפגישה, היתה פרשת המורה בכפר ג'סיר.

ג'סיר היתה צומת חשוב ממזרח לנגבה. היא נכבשה במהלך הקרבות. באחת ההפוגות שיכנו בה את פלוגתנו. הכפר היה, כמוכן, "נטוש". (אולי היה יותר נכון לומר על כפר "מונטש" או "מוטש" אבל בעברית אין מילה כזאת.)

הכפר היה נטוש, אך לא ריק. היו בו מיליוני-מיליונים של

ברוך השם, זה נגמר. נגמר הפסטיבל המתמשך הזה של ימי גבורה וחרות ושואה ועצמאות, המלווים בתשפוכות אינסופית של סיסמות בלא מחשבה, תעמולה בלא ספקות, החצנה בלא הפנמה. אילו היה זה קורה לאדם יחיד, ולא לאומה שלמה, היינו אומרים שיש כאן מיקרה של מאנייה-דפרסיה, רצף של עליות חרות וירידות חרות, הרגשה של "אני ואפסי עוד" לצד הרגשה של "צאן מובל לטבח", תערוכת של תחושת-עלינות ותחושת-נחיתות. "שפוך חמתך על הגויים", "העולם כולו נגדנו" ונשיגי אותם ככל מקום בעולם.

מכיוון שאין כאן בעייה נמשית של יחיד, אלא מצב רוח ממוסד של עם שלם, בניצוחה של מכוונת-תעמולה ממלכתית, קשה לברוח מזה. זה בודאי אינו תורם לשפיות-דעת לאומית.

יום העצמאות ה-40 יכול היה להיות יום של חשבון-נפש. של עריכת מאזן, של מחשבה על מעשינו בעבר ובהווה, כדי להחליט על דרכנו מכאן והלאה. אבל שום דבר כזה לא קרה בטכסים ובשירורים של יום זה.

חיים חפר הצליח, כדרכו, להביע בריוק את מצב-רוחו של המיסד הישראלי. הוא הגיש במיפגד-צה"ל דריסה דביקה של נוסטלגיה מזוייפת ואופטימיות ממוסחרת. תוך התעלמות גמורה מן ההווה. אפשר לאמר שהוא קלע בריוק למטרה.

ישראל אינה רוצה להתמודד עם ההווה. המציאות היא ההתקוממות. המציאות היא הפעלת צה"ל במלחמה קטנה ועבודה לשבירת מלחמת-העצמאות של עם אחר. המציאות היא של מלחמה בילדים, בנשים, בפליטים. המציאות היא גיוס המילואים להגנה על כת מטורפת של קנאים המנסה להוביל את המדינה להתאבדות.

איך בורחים מן ההווה, מן המציאות הזאת? בורחים אל העבר, אל מלחמת-ישראל המפוארת. ובורחים אל העתיד, אל המלחמה הבאה. היא הוצגה למוזמנים הנלהבים בצורה של מיפגד-קייטש ילדותי, עתיר גבורה והוד. לא היו שם טילים של גאזים קטלניים, ולא קטל המוני בעורף. הוי, איזו מלחמה נחמדה תהיה לנו! בודאי יותר נחמדה מן המלחמה בילדי-ההרוגטקות. אולי משחקים יצחק רבין ואנשיו בגרמה-לי, כדי לשכוח כמה שהם עוסקים באמת.

הקייטש הממוסחר באיצטריון היה כבואה נאמנה של היושבים ביציעים, מהם כמה מגדולי-האומה שראו כפעם הראשונה מלחמה. (דויד לוי, למשל.) יש משהו מקומם מאוד בשימוש כחיילים לביצוע תרגילי-באלט כנשק. זה מתאים לרפובליקות כננות.

כאווירה זו של קרבנאל גבורה-שואה-עצמאות לא היה מקום לחשבון-נפש כלשהו. הבריחה אל הנוסטלגיה לא היתה התמודדות עם העבר. אחרי 40 שנה אפשר היה לבחון את אירועי תש"ח כמבט חדש, ביקורתי יותר, לראות את האורות והצללים, לזכור את הגבורה ותוסה-לב, אבל גם את השגיאות והמחדלים. הרבה מחקרים רציניים כבר נערכו עליידי חוקרים ישראליים, השופכים אור חדש על מה שהתרחש ב-1948. אך שום דבר מכל אלה לא חרר מבעד למסך-העפר של הנוסטלגיה בטכסים ובשירורים. דיברו על 1948 כמו שדיברו ב-1948. כאילו השכל הלאומי קפא מאז.

אז ברוך השם, זה נגמר. אפשר לחזור אל המציאות. אולי אין היא נעימה, אבל זוהי המציאות שישנה. אין אחרת. ורק תוך ראיית המציאות כמות שהיא, אפשר להתמודד עימה ולבחון כיצד להגיע אל השלום.

אני משתמש במילה "שלום" כמעט באי-רצון, כי נכליל המאוס הזה של קייטש ביום-העצמאות שום דבר לא היה מבחיל יותר מאשר השימוש האינסופי במילה "שלום" כפי עסקנים ופיוזמונאי-חצר, היוצרים פולחן של כוח ברוטאלי, וההופכים את המלחמה הבאה להצגה למוזמנים.

זנב של פרה

לא קל לשרטט בשלושת ריבועי השעה את רמותה של יחידה כמו שונועי שימשון. רון בניישי עשה כמיטב יכולתו במישר יום-העצמאות, והצליח עד כמה שאפשר, אבל לכל אחד מאיתנו נשאר כסוף השירור הרבה מה לאמור. והרבה דברים נותרו סתומים.

למשל, מי היו הנשים שנראו על המירקע? רק אחת מהן דיברה, ועל כן ניתן היה לזהותה. זאת היתה "מירה הבלונדית" (כך קראו לה בפלוגה, להבריל מ-ממירה השחורה). שתי המירות היו חיי-לות בפלוגה, וליוו אותנו גם לבסיסים הקרביים.

האשה השניה בשורה הראי שונה היתה אשתו של מפקד הפלוגה המנוח, אריה שפאק. היא השתתפה בהווי הפלוגה. האשה שמאחוריה היתה אלמנתו של אלברט מנדלר, האלוף שנהרג במלחמת יום הכיפורים על גדת התעלה.

אלברט הוזכר כמה פעמים כמישור. אבל קשה היה לתאר את רמותו כפי שיתיה או, בראי שית דרכו הצבאית. כשבא לפלוגה היה נער, בוגר קורס מ"ם כ"פים של יוצאי-הגרנד-ע.

אני זוכר אותו כצעיר בלונדי, ביישני, עדין, שאינו מרים לעולם את קולו, בלא שמץ של התנשאות, בעל סיגנון של מנהיגות שלא היה זקוק לסימני-דרגה ולשמירה על מרחק. הוא היה מפקד כלבנון: אדם המתייחס אל פקודיו כאל בני-אדם. לא קצין, כי אם מפקד.

השילוני